

PRZEDMOWA

Kompetencje diagnostyczne nauczycieli obejmują rozpoznawanie warunków, przebiegu i wyników uczenia się. To dziedzina bardzo szeroka i tak różnorodna, jak różne są potrzeby, postawy i umiejętności uczniów.

Tę rozległą dziedzinę spaja **ocenianie osiągnięć uczniów**, rozumiane jako ustalanie i komunikowanie wyników ich uczenia się. Dotyczy osiągnięć na starcie, w procesie i u mety każdego etapu kształcenia. Objasnia je oraz wspomaga emocjonalnie i poznawczo, przygotowując ucznia do **samoregulacji**, samodzielnego planowania, wykonywania i oceny własnego uczenia się.

W zaawansowanym ekonomicznie, technologicznie i społecznie świecie zadania diagnostyczne nauczycieli mnożą się tak szybko, że nie sposób ich ująć w jeden funkcjonalny model. Pozostaje nam liczyć na inwencję psychologów, pedagogów i specjalistów przedmiotowych, zdolnych dostrzec nowe potrzeby i oryginalne prawidłowości diagnostyki edukacyjnej.

Taki charakter ma zbiór referatów i doniesień zebrany w tym tomie. Uczestnicy XXIV Krajowej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej mogą wybrać z niego interesujące ich tematy, a czytelnicy – rozwinąć je we własnej pracy pedagogicznej i badawczej. Kolejne konferencje pokażą, co będzie warte utrwalenia w krajowym systemie edukacyjnym.

OBRADY PLENARNE

Część I. OCENIANIE ROZWOJU UCZNI

W fascynujące postępy genetyki wprowadza nas referat dra hab. **Artura Pokropka** *Genetyka, diagnostyka, edukacja*, by wyznaczyć szlaki rozwoju edukacji i jej diagnoz. Choć temat jest mocno futurologiczny, autor zachowuje pełną dyscyplinę metodologiczną w analizie bogatej informacji literaturowej i wnioskowaniu. Przestrzega przed zastępowaniem edukacji **bioinżynierią** w postaci projektowania potomstwa. Wpływ genów na osiągnięcia jest dużo większy niż rodziny i szkoły, ale to środowisko jednostki pozwala im lub nie pozwala na **ekspresję**, wykorzystanie potencjału. Referat obfituje w rewelacje, jest napisany z pasją, potocznie i lekko, zachęcając czytelników do dalszej lektury tomu.

W referacie *Ta para musi się pogodzić! O potrzebie integracji egzaminów zewnętrznych z ocenianiem wewnątrzszkolnym* prof. **Bolesław Niemierko** nawiązuje do zeszlorocznej (amerykańskiej) Nadzwyczajnej Konferencji Krajowej Rady Pomiaru Edukacyjnego (NCME) na temat oceniania wewnątrzszkolnego i pomiaru dydaktycznego. Jej celem było pokonanie rozbieżności między tymi dwoma rodzajami diagnozy. Rozwiązanie znaleziono w **alfabetyzacji nauczycieli w ocenianiu szkolnym**, umiejętności formułowania i komunikowania ocen według potrzeb rozwojowych ucznia. Te potrzeby są, po pierwsze, emocjonalno-motywacyjne, a dopiero pod drugie, poznawcze. Do tak poszerzonej roli oceniania nauczyciel musi zdobyć przygotowanie psychologiczne, równie ważne jak naukowa znajomość przedmiotu szkolnego.

Ku różnorodności w ocenianiu szkolnym. Od diagnozy do perspektyw zmiany prowadzi nas esej prof. **Grażyny Szyling**, który można uznać za celny koreferat do poprzedniego manifestu (B. Niemierki). Autorka chce nadać ocenianiu **charakter hybrydowy**, łączący ocenianie wewnątrzszkolne z wynikami standaryzowanych testów w dwusilnikowy napęd edukacji. Przestrzega przed zmuszaniem nauczycieli do karkołomnych syntez, chroniąc ich pełną swobodę w „szkolnym mateczniku”. Swój pogląd opiera na szerokiej literaturze i wieloletnim doświadczeniu w administracji szkolnej.

Część II. BARWY REFORM EDUKACYJNYCH

Rodzinno-interdyscyplinarny zespół, dr **Franciszek Wyrwa**, **Aleksandra Wilkus-Wyrwa** i **Michał Wyrwa**, przedstawia studium *Całość w edukacji to coś więcej niż suma szczegółów*, będące oryginalną próbą systemowego podejścia do reform edukacyjnych. Jest w nim wiele odniesień do krajów skandynawskich, cieszących się szczególnym uznaniem w tej dziedzinie, a także do innych krajów w Europie i poza nią. Autorzy ostrożnie nawiązują do koncepcji **widocznego uczenia się** Johna Hattie, przytłaczającej mnogością alternatywnych metod kształcenia, ale – co ważne dla ruchów reformatorskich – silnie promującego samoregulację uczenia się i nauczania.

W referacie *Krakowskie nowe licea przekształcone z gimnazjów – wyzwanie dla szkół* dr **Krystyna Szmigel**, dr **Henryk Szaleniec** i **Anna Korfel-Jasińska** dokonali analizy siedmiu (dokończonych i niedokończonych) reform strukturalnych szkolnictwa polskiego w ostatnich stu latach. Każda z nich wiązała się z określonymi kosztami psychologicznymi poniesionymi przez uczniów, ale zarazem była szansą dla ambitnych nauczycieli. W dziesięciu krakowskich gimnazjach przekształcanych w licea ogólnokształcące panuje mobilizacja i tchnie optymizmem – nauczyciele mocno liczą na własne siły w niełatwej, zwłaszcza dla szkół samorządowych, konkurencji o uczniów na wielkim rynku edukacyjnym Krakowa.

Temat *Wpływ oczekiwań nauczyciela na rozwój zdolności oraz postępy uczniów w oparciu o badania własne oraz polskie i światowe badania naukowe* podjęła **Joanna Lysy**. Zjawisko **samospełniającego się proroctwa**, zwane też efektem Pigmaliona, jest dobrze znane psychologom i pedagogom. Autorka ustaliła, że już po pierwszym miesiącu kontaktu nauczyciele mają „wizerunek (każdego) ucznia”, co może dopingować, ale też utrudniać wspieranie jego rozwoju. Ta prawidłowość kojarzy się ze zmiennym powodzeniem reform edukacyjnych, także mocno zależnych od percepcji pedagogów.

Część III. ILOŚĆ I JAKOŚĆ W DIAGNOSTYCE

Prof. **Roman Dolata** i dr **Aleksandra Jasińska** w referacie *Uczniowie drugorocznicy w świetle wyników egzaminacyjnych (skrót)* analizują efektywność powtarzania klasy i sprawdzają rzetelność egzaminu gimnazjalnego w tej szczególnej grupie.

Zaawansowane analizy wielozmiennowe i bogatą literaturę anglojęzyczną znajdujemy w referacie **Grzegorza Humennego**, dra **Pawła Grygiela** i prof. **Romana Dolaty** *Płeć, ocena jakości relacji przyjacielskich a samotność wczesnych adolescentów*. Autorzy badają związki łączące sieci rówieśnicze

z doświadczeniem samotności. Potwierdzili hipotezę, że dla samotności ma znaczenie nie tylko liczba przyjaciół, lecz także jakość relacji przyjacielskich. Ustalili, że dziewczęta wyżej oceniają jakość relacji przyjacielskich niż chłopcy. Odkryli również, co zaskakujące, że posiadanie przyjaciela płci przeciwnej nie wpływa znacząco na poziom samotności chłopców.

O miejsce i rolę **badan jakościowych**, opartych na obserwacji procesów edukacyjnych w ich naturalnym przebiegu, upomina się prof. **Hanna Kędzierska** w referacie *Opowiadanie o doświadczeniu z własnej praktyki jako metoda wspomagania rozwoju profesjonalnego nauczycieli* (skrót). Autentyzm pedagogiczny wykładowcy uczelnianego i doradcy metodycznego jest potrzebny także w epoce informacyjno-komunikacyjnej, a epizod edukacyjny pozostaje tematem analiz i podstawą planowania ścisłych badań psychometrycznych.

Sekcja A. NOWY TYP UCZNIĄ

W nurcie dążeń do przewyżczenia kontrowersji w edukacji jest utrzymany referat dr **Kornelii Rybickiej** i dra **Stanisława Plebańskiego** *Między diagnozą poznawczą a pozapoznawczą – napięcia czy symbioza?* Autorzy, polonistka i fizyk, przeglądają obszerną literaturę i komentują wyniki własnych badań eksperymentalnych, by znaleźć potwierdzenie wiodącej roli pozapoznawczych czynników rozwoju ucznia. Referat łączy teorię z praktyką i rozumowanie kategoryczne ze statystycznym, by doprowadzić nas do uznania potęgi motywacji i potrzeby jej wspomagania.

O uczniowskiej motywacji poznawania świata dowiadujemy się wiele z rozprawy **Marcina Króla** *Potrzeby rozwojowe uczniów i ocena szkolna podstawą w budowaniu strategii pracy szkoły*. Autor nawiązał do czterech modeli uczenia się, dając ich oryginalną interpretację. Wykonał solidne studium empiryczne w szkole podstawowej i gimnazjum, konfrontując motywację wewnętrzną uczniów z wymaganiami zewnętrznymi.

Uczniami szczególnie niedostosowanymi do modelu szkoły jednolitej zajęła się **Maria Foryś** w rozprawie *Diagnoza zdolności, uzdolnień, „podwójnej wyjątkowości” w działalności nauczyciela i specjalisty*. **Uczniowie podwójnie wyjątkowi** cierpią na głębokie dysfunkcje (np. na dysleksję), a zarazem wykazują talent w określonej węższej dziedzinie (np. w matematyce). Autorka przedstawia żywą charakterystykę tych uczniów, stan prawny diagnostyki ich odmienności oraz rolę nauczycieli i poradni psychologiczno-pedagogicznych w kierowaniu ich nietypowym rozwojem.

Na wielkiej próbie reprezentatywnej (około 6 tysięcy uczniów) wykonali krajowe badania uczniów V i VI klasy szkoły podstawowej dr **Paweł Grygiel**, **Barbara Ostafińska-Molik**, **Grzegorz Humenny**, **Małgorzata Michel** i **Anna Gawel**. Temat raportu, *Dynamika heterofilii płciowej a zmiany poczucia integracji rówieśniczej w okresie wczesnej adolescencji*, pokrywa się po części z referatem plenarnym Humennego, Grygiela i Dolaty, ale tekst jest oryginalny i wysoko zaawansowany metodologicznie. Także i ta grupa autorska dodatnio ocenia integracyjne postępy nastolatków.

Informatyk **Michał Prościak** przedstawia fachowe studium *Wpływ rozwoju sceny e-sportowej na pokolenie młodych – na wybranych przykładach gier MOBA*, nakreślające obraz uzależnienia młodzieży od **komputerowych gier sportowych**, stanowiącej dla niej „sposób na życie”. Pokusę daleko idącej gamifikacji kształcenia, w tym zwłaszcza rywalizacji o stopnie szkolne, trzeba będzie zapewne pokonać, ale poczucie sprawczości, jaką dają osobiste strategie graczy, jest rozwojowo korzystne.

Marek Wasiak, reprezentujący Fundację „Zawsze warto”, dzieli się z nami refleksją na temat *Matura na 100 procent... i co dalej?* Taki wynik wyłania, jego zdaniem, „trzon naszych elit”. Uczniowie o wyniku matury bliskim 100% są „bohaterami projektu” realizowanego przez Fundację, a wkrótce studentami najlepszych uczelni. Jaka będzie ich kariera zawodowa i życiowa? Zapewne dowiemy się o tym po kilku latach.

Sekcja B. NAUCZYCIELE PIONIERZY

Oczekiwane kompetencje diagnostyczne nauczycieli objaśnia **Marek Legutko** według podstawy programowej kształcenia ogólnego. W ich zakres wchodzi nie tylko metody **oceniań naturalnego** – obserwacje, rozmowy, analizy tekstów, lecz także niezbędne **regulacje edukacyjne** reprezentowane egzaminami i masowymi badaniami osiągnięć uczniów. Szkoła jest „miejszem diagnozy edukacyjnej”, co stanowi o jej roli i niezbędnej dobrej jakości kadr.

W doniesieniu *Refleksja na temat pewnego egzaminu wstępnego do maturalnej szkoły średniej* prof. **Josef Malach** i **dr Dana Vicherková** z Uniwersytetu Ostrawskiego zapoznają nas z organizacją i przebiegiem takiego egzaminu w Czechach. To może zainspirować także polskie władze oświatowe, projektujące sprawdzian u progu szkoły średniej.

Do metod psychometrycznych sięga **Piotr Modzelewski** w badaniach zatytułowanych *Edukacyjna skuteczność optymizmu – optymizm a oceny szkolne, wytrwałość w realizacji celów i przystosowanie szkolne*. Cztery skale standaryzowane zastosował w ich pilotażu wobec studentów i uczniów szkoły średniej. Stwierdził, że **optymizm edukacyjny**, pozytywne oczekiwanie co do osiągnięć szkolnych, ma związek z poziomem osiągnięć, wytrwałością w uczeniu się i ogólnym dostosowaniem w roli ucznia. Optymizm nauczyciela udziela się uczniom i wpływa na ich ocenę nauczycieli jako wzoru do naśladowania. Psychologia pozytywna, przenikająca coraz silniej dydaktykę, jest oparta na tym pojęciu.

Niebezpieczeństwo **gamifikacji kształcenia**, upodobnienia zdobywania wiedzy, umiejętności i ocen do gry komputerowej, sygnalizują dr **Anna Florek** i dr **Katarzyna Hall** w rozprawie *Jak zmienić motywację zewnętrzną w wewnętrzną – praktyczne doświadczenia szkoły bez ocen*. Przedstawiają doświadczenia Akademii Dobrej Edukacji w Gdańsku, która postawiła na opiekę mentorską nad uczniami jako formę **edukacji spersonalizowanej**. W jej ramach zalecają rozbudowę **oceny opisowej** osiągnięć ucznia, bogatej w komentarz rozwojowy.

Silna grupa rodzinna, dr **Elżbieta Mariola Jasińska**, inż. **Marek Jasiński**, inż. **Michał Jasiński** i **Łukasz Jasiński**, przedstawia nam oryginalną koncepcję stosowania modelu dydaktycznego do pokoleniowej zmienności uczniów.

Ich bogate informacyjnie opracowanie nosi tytuł *Diagnoza stanu struktury profilu współczesnego ucznia (klienta edukacyjnego) jako determinant kształtowania aktualnych i przyszłych kompetencji diagnostycznych nauczycieli*. Pokolenia roszczeniowe (Y) i sieciowe (Z) stawiają przed szkołą zadania nieznane dotychczas w tej skali.

Na *Spacer Edukacyjny w Szkole Podstawowej nr 61 im. J. Korczaka we Wrocławiu* zaprosili nas **Katarzyna Kuchmacz**, dr **Urszula Opłocka** i **Krzysztof Oleś**. Ta nowa metoda rozwoju zawodowego nauczycieli polega na „uczeniu się wzajemnie od siebie” przez krótkie wizyty w klasachne odpowiednie narady. Jest przełamaniem izolacji warsztatów dydaktycznych wewnątrz placówki edukacyjnej.

Beata Krywult-Szczudło, **Anna Misiewicz** i **Justyna Rytwińska** są autorkami doniesienia zatytułowanego *W stronę lepszej szkoły, czyli wykorzystywanie wyników diagnoz i egzaminów gimnazjalnych w procesie podnoszenia jakości pracy Gimnazjum nr 27 we Wrocławiu*. Propagują w nim powtarzanie diagnoz umiejętności uczniów w kolejnych klasach i etapach kształcenia. Wykazują ich spójność i wartość dydaktyczną.

Sekcja C. EWALUACJA SZKOŁY i KSZTAŁCENIE ZAWODOWE

Panoramę dążeń gimnazjów do wysokiej jakości kształcenia przedstawia prof. **Barbara Ciżkowicz** w studium *Ocenianie i ewaluacja procesu kształcenia w opinii dyrektorów szkół w badaniach PISA 2015*. Informacje dostarczone przez 160 polskich dyrektorów szkół porównała z danymi o szkołach w Finlandii i Estonii, w krajach o wysokich, podobnie jak w Polsce, wynikach międzynarodowych badań osiągnięć uczniów. Okazuje się, że Polska wyprzedza te kraje w wielu zakresach (deklarowanej) oferty edukacyjnej, a także bardziej polega na zastosowaniach testów standaryzowanych.

W raporcie *Ewaluacja dialogiczna w szkole. Refleksje z badań własnych* prof. **Maria Groenwald** powiązała zmiany wewnątrzszkolne z tendencjami w ewaluacji jakości pracy szkoły. Motywacja wewnętrzna ucznia współgra z ewaluacją kształtującą, a ta przybiera postać **ewaluacji dialogicznej**, w której dominuje wymiana doświadczeń, a nie analiza wyniku egzaminów. Autorka przestrzega przed nadużyciem liczb i przed uzależnieniem od systemów nagradzania za osiągnięć.

Katarzyna Wyrwas rozważa *Wpływ rynku pracy na kształcenie zawodowe w zawodach górniczych*. Na przykładzie tego zawodu, kluczowego dla Górnego Śląska, widać efekty marginalizacji szkolnictwa zawodowego w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Górnictwo przeżywa duże braki kadrowe, a wysiłki władz centralnych, by wzmocnić kształcenie zawodowe, nie przynoszą szybkiej poprawy sytuacji.

Pod tytułem *Edukacja informatyczna oraz wyniki egzaminu maturalnego na przykładzie uczniów z Technikum A* kryją się rozważania **Anny Rappe** o roli komputerów w edukacji i o randze zawodu informatyka w Polsce i na świecie. Zadania na temat **baz danych** mogą być lepiej rozwiązywane w liceum ogólnokształcącym niż w technicach elektronicznych, ale to technicy potrafią tworzyć strony WWW i naprawiać komputer. Teoretyczne podstawy informatyki i umiejętności zawodowe są odrębnym wyzwaniem dla ucznia.

Krzysztof Presz zaleca *Podejście systemowe w komunikowaniu oceny efektów wykonania zadania praktycznego*. Autor poddaje zadania egzaminacyjne z zakresu przygotowania zawodowego analizie pokazującej rolę komunikacji nauczyciela z uczniami w kolejnych fazach ich wykonywania. Wspólne komentowanie wyników podnosi **samokontrolę** uczniów, istotny element ich samoregulacji.

Ewaluacją egzaminów zawodowych na przykładzie zawodu technik mechanik zajął się **Adam Woś**. Przedstawił procedurę i dokumentację takiego egzaminu, do 2006 roku dokonywanego w trybie wewnątrzszkolnym, a obecnie podlegającego dokładnej regulacji. Mimo to w kolejnych latach występują duże wahania trudności tego egzaminu.

Sekcja D. OKIEM HUMANISTY

Badanie narracji jako opowieści o zmaganiach człowieka z własną sytuacją przedstawia dr **Beata Udzik** w eseju-raporcie *Forma wypowiedzi jako narzędzie diagnozy sprawności językowej uczniów determinowanej gatunkowo*. Obok trafnie dobranej dokumentacji literaturowej znajdziemy w nim gruntowną analizę – zdanie po zdaniu – dwu wypracowań gimnazjalistów. Ta analiza filologiczna (1) dowodzi wartości dydaktycznej swobodnych wypowiedzi pisemnych i (2) stanowi wzór dla polonistów stosujących ocenianie kształtujące osiągnięć uczniów w swoim przedmiocie.

W obszernym studium *O relacji uczniów na temat badanych umiejętności* **Marii Michłowicz** i **Anny Gruntkowskiej** mieści się szczegółowy wykaz umiejętności polonistycznych uczniów szkół ogólnokształcących przewidziany w podstawie programowej i objęty egzaminami zewnętrznymi, a także analiza postaw uczniów wobec konstrukcji arkuszy egzaminacyjnych. Wielu uczniów jest zdania, iż fragmenty literackie w tych arkuszach są zbyt długie i zbyt trudne, a liczba zadań do rozwiązania bywa zbyt duża. Wnioski Autorek sprowadzają się do potrzeby liczenia się z opinią uczniów i prowadzenia systematycznych ćwiczeń w rozwiązywaniu polonistycznych zadań otwartych.

Jak wypełnić lukę w algorytmie umiejętności diagnostycznych nauczycieli? zastanawia się dr **Beata Prościak** na przykładzie przedmiotu język polski. Proponuje wykorzystanie typologii uczenia się (α) **przyswajanie** – (β) **działanie** – (γ) **odkrywanie** – (δ) **przeżywanie** do kształtowania umiejętności diagnostycznych nauczycieli. Uczniowie epoki cyfrowej mają predylekcję do bardziej złożonych zadań niż ich poprzednicy. Widzą w lekcjach języka polskiego raczej model alfa, podczas gdy ich nauczyciele – raczej model gamma, a model delta w postaci „naprawiania świata” jest w odwrocie. Autorka szuka rozwiązań problemu w przestrzeni dzielącej te modele i widzi szansę na jej zabudowanie w diagnostyce i dydaktyce.

Wyniki egzaminu maturalnego z historii jako efekt kształtowania umiejętności historycznych w szkole przedstawiają dr **Henryk Palkij** i **Przemysław Majkut**. Nauczyciel historii to dla nich **refleksyjny praktyk**, czerpiący umiejętności dydaktyczne z obserwacji swoich uczniów, a seria sprawdzianów i egzaminów próbnych jest najlepszym przygotowaniem do matury. Ważną rolę w tym przedmiocie odgrywa umiejętność korzystania ze źródeł informacji historycznej, w tym interpretacji tabel i wykresów, z czym wielu uczniów ma kłopot.

Kilka uwag o interpretacji poezji na egzaminach zewnętrznych z języka polskiego poczynił dr **Jacek Kozieł**. Liryka awansuje na egzaminach wewnętrznych, wnosząc duży rozrzut ich wyników, zależnie od wyboru i formy zadań, bo zadania otwarte z tego zakresu są szczególnie trudne. **Znaczenie niedosłowne** poezji jest polem wielu nieporozumień, gdyż uczniowie nie nawykli do takich analiz.

Magdalena Urbaś i **Małgorzata Bukowska-Ulatowska** przedstawiają doniesienie *O wspomaganiu rozwoju kompetencji diagnostycznych nauczycieli języków obcych. Przykład z praktyki CEN w Gdańsku*. Autorki ubolewają nad słabym przygotowaniem nauczycieli do przeprowadzania statystycznych analiz wyników egzaminu zewnętrznego i zapewniają nas o skuteczności warsztatów metodycznych w tym zakresie.

W doniesieniu zatytułowanym *Diagnozowanie i interpretacja umiejętności maturalnych jako element wspierania pracy nauczyciela* dr **Barbara Freier-Pniok** przedstawiła wyniki maturzystów z przedmiotu (do wyboru) wiedza o społeczeństwie. Test okazał się bardzo trudny, w tym zwłaszcza zadanie rozszerzonej odpowiedzi. Maturzyści mają trudności z wiedzą dotyczącą zagadnień prawnych, zagadnień dotyczących samorządu terytorialnego oraz z interpretacją danych statystycznych na podstawie analizy wykresów. Ten ostatni mankament wymaga interwencji matematyków.

Sekcja E. PRZYJAZNE PRZEDMIOTY ŚCISŁE

Elżbieta Tyralska-Wojtyca przedstawia *Doskonalenie umiejętności diagnostycznych nauczyciela w zakresie przygotowania uczniów do rozwiązywania zadań testowych – na przykładzie przedmiotów przyrodniczych egzaminu gimnazjalnego*. Artykuł zawiera przypomnienie, czym jest i czym powinna być diagnoza edukacyjna oraz scenariusze prac analitycznych i rekonstrukcyjnych nad zadaniami zamkniętymi i otwartymi z geografii, chemii, biologii i fizyki. Tego rodzaju ćwiczenia są potrzebne do przygotowania uczniów do zrozumienia głębi zadań egzaminacyjnych, nie zaś do rozwiązywania ich „na skróty”, według ukrytych wskazówek zawartych w zadaniu.

Kolejny raport z przebiegu warszawskiego projektu „Połowa drogi”, obejmującego umiejętności matematyczne uczniów szkół ogólnokształcących, został wzbogacony o kompetencje polonistyczne absolwentów klas IV i VIII szkoły podstawowej i o refleksję teoretyczno-diagnostyczną. **Małgorzata Iwanowska**, dr **Alina Karaśkiewicz** i **Beata Wąsowska-Narojczyk** nazwały go *Od wieloaspektowości do jakości diagnozy uczniów*. Dominuje w nim „strona ucznia”, troska o jego umiejętności praktyczne. Autorki akcentują potrzebę cyklicznego pomiaru dydaktycznego i wspomagania nauczycieli w dokonywaniu diagnoz rozwojowych.

Do teorii pomiaru wielostopniowego nawiązuje **Sławomir Sapanowski** w analizach wyników zadań maturalnych z matematyki zawartych w raporcie *O pewnym aspekcie konstrukcji testu wielostopniowego*. Pokazuje, że do uzyskania wysokiej **stopniowości wyników** trzeba by dobrać grupy zadań silnie zróżnicowane co do łatwości/trudności. Otwarte pozostaje pytanie o trafność programową takich testów i o ich podatność na konstruktywistyczne interpretacje rozwoju wiedzy uczniów.

Czy ten zegar spóźnia się? Uczniowie wobec zadań związanych z czasem to temat doniesienia badawczego **Karoliny Kołodziej**. Autorka zaprezentowała zadania wymagające **obliczeń praktycznych**, bezpośrednio przydatnych w życiu codziennym, w klasach od V w szkole podstawowej do III w gimnazjum. Różnice osiągnięć uczniów nie były rażące, choć uczniowie klasy V miewali kłopoty ze zrozumieniem zadań otwartych i poprawnością rachunku. Perspektywy sprawdzianu ósmoklasisty są w tym zakresie optymistyczne.

W doniesieniu *Ewaluacja konstrukcji wybranych zadań egzaminu maturalnego z chemii w kontekście odpowiedzi uczniowskich* (skrót) **Martyna Baranowska**, prof. **Robert Zakrzewski** i **Wojciech Małecki** zajęli się schematami punktowania jako wykazami pożądaných cech odpowiedzi na zadania otwarte. Pokazali, że takie zadania – przy prawidłowej konstrukcji – przynoszą bardzo wiele użytecznych pedagogicznie informacji o uczniach.

Józef Soja podejmuje temat *Diagnoza umiejętności uczniów w zakresie pracy ze źródłami informacji w kontekście sukcesu egzaminacyjnego z geografii*. Zauważa, że **praca ze źródłami** jest „jedną z najcenniejszych umiejętności ponadprzedmiotowych”, bo dostępność źródeł ogromnie wzrosła w epoce informacyjno-komunikacyjnej. Opracowanie zawiera uzasadnienie uczenia się interpretacji złożonych zbiorów danych i solidną analizę uczniowskich błędów. Autor podkreśla znaczenie komentarza do osiągnięć uczniów.

Dylematy nauczyciela i potrzebę kompetentnego doradztwa metodycznego sygnalizuje **Iwona Król** w felietonowym zagajeniu kwestii *Quo vadis, Educatio?* (skrót). Humanistyczny klimat zaprezentowanego podejścia stanowi zgrabne przesłanie sekcji.

* * *

Wszystkim autorom dziękujemy za trud przygotowania tekstów przed konferencją *Wspomaganie kompetencji diagnostycznych nauczycieli*. Zdajemy sobie sprawę z uciążliwości takiej pracy w końcówce roku szkolnego i sezonie wakacyjnym. Wyrażamy nadzieję, że różnorodność tematyczna i metodologiczna opracowań–raportów z nowatorskich działań na terenie pojedynczych placówek do wielozmienowych analiz danych z wielkich prób krajowych, opatrzonych przeglądem światowej literatury – pozwoli uczestnikom i innym zainteresowanym na wybór cennych dla nich tekstów. Całość spaja dążenie do motywowania uczniów rozwijania umiejętności diagnostycznych ich nauczycieli.

Patronom honorowym i Komitetowi Naukowemu XXIV Krajowej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej dziękujemy za dodanie jej powagi i blasku. Organizatorom: Zarządowi Głównemu PTDE, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie oraz Wojewódzkiemu Ośrodkowi Metodycznemu w Katowicach dziękujemy za jej przygotowanie koncepcyjne i logistyczne. Uczestnikom – za zaufanie nam i przybycie do Katowic.

Owocnych obrad, praktycznego pożytku i miłych wspólnych przeżyć!

Maria Krystyna Szmigel i Bolesław Niemierko